

LIETUVOS RESPUBLIKOS RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA

VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS DĖL TRANZITO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ VIEŠUOJU RYŠIŲ TINKLU, TEIKIAMU FIKSUOTOJE VIETOJE, RINKOS TYRIMO REZULTATŲ PASTABŲ VERTINIMO VIEŠASIS APATARIMAS

PROTOKOLAS

2014-06-27

Vilnius

Pastabų aptarimo posėdžio pirmininkas – Audrius Šniepis, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos Strategijos departamento Ekonominės analizės skyriaus l. e. skyriaus vedėjo pareigas.

Pastabų aptarimo posėdžio sekretorė – Rita Liukaitytė, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos Strategijos departamento Ekonominės analizės skyriaus vyriausioji specialistė.

Dalyviai:

- Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – RRT): Audrius Šniepis, Rolandas Brukštus, Kotryna Pūrienė, Rita Liukaitytė.
- TEO LT, AB (toliau – TEO): Vida Gobienė, Darius Štītis.
- UAB „CSC TELECOM“ (toliau – CSC TELECOM): Vitalijus Agafonovas.
- UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ (toliau – NTT): Antanas Masevičius, Vidas Pukėnas.
- UAB „Bitė Lietuva“: Jolita Kurtinaitienė.
- UAB „MEDIAFON“ (toliau – MEDIAFON): Radvilė Sadulaitė, Marija Vilčiauskaitė.
- UAB „Telekomunikacijų grupė“: Galina Tovstukha.
- UAB „TELE2“ (toliau – TELE2): Edvinas Krasauskas.
- AB „Lietuvos geležinkeliai“: Andžela Gricienė.

Pastabų viešasis aptarimas vyko 2014 m. birželio 27 d. RRT patalpose Algirdo g. 27A, Vilniuje.

1. Darbotvarkė:

RRT: Trumpai pristatė Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju ryšių tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos (toliau – Tranzito paslaugų rinka) tyrimą, jo eigą nuo rinkos tyrimo pradžios iki viešosios konsultacijos pabaigos. Informavo, kad pastabos buvo gautos iš dviejų ūkio subjektų: CSC TELECOM ir NTT. Paminėjo, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba pastabų ir pasiūlymų dėl Tranzito paslaugų rinkos tyrimo neturėjo. Paaiškino, kad toliau bus aptariamose gautos pastabos ir pastabų aptarimo dalyviai gali papildomai pateikti pastabas. Pastabų aptarimo dalyvių buvo paprašyta prisistatyti prieš pasisakant. Paminėjo, kad viešojo aptarimo metu detalčiai bus aptartos šios pastabos: TEO ir UAB „OMNITEL“ (toliau – OMNITEL) sąsaja; tranzito paslaugų teikėjų įvardijimas; aukšti įėjimo į Tranzito paslaugų rinką barjerai; TEO reguliavimas teikiant tranzito paslaugas; Nevertel, UAB (toliau – Nevertel) veikla ir su ja susiję ūkio subjektai; didelės tranzito paslaugų kainos; TEO reguliavimas teikiant visų tipų tranzito paslaugas; TEO teikiamų III tipo (tarptautinio) tranzito paslaugų reguliavimas, Tranzito paslaugų rinkos tyrime naudotų duomenų teisingumas.

2. Pirmos pastabos aptarimas (TEO ir OMNITEL sąsaja):

RRT: Nurodė, kad buvo pasiūlyta TEO ir OMNITEL vertinti kaip vieną ūkio subjektą. Paminėjo, kad atliekant Tranzito paslaugų rinkos tyrimą, OMNITEL buvo nurodytas kaip tranzito paslaugų gavėjas, kuris neteikė tranzito paslaugų. Atsižvelgiant į tai, net jei TEO ir OMNITEL būtų vertinami kaip vienas ūkio subjektas, tai neturėtų įtakos TEO užimamų Tranzito paslaugų rinkos dalių pokyčiams.

3. Antros pastabos aptarimas (tranzito paslaugų teikėjų įvardijimas)

RRT: Pastebėjo, kad buvo pasiūlyta patikslinti tranzito paslaugų teikėjų sąrašą, į jį įtraukiant OMNITEL ir TELE2. Nurodė, kad atliekant Tranzito paslaugų rinkos tyrimą minėti ūkio subjektai 2005 m. sausio 1 d. – 2013 m. birželio 30 d. laikotarpiu (toliau – tiriamasis laikotarpis) buvo tranzito paslaugų gavėjai ir neteikė tranzito paslaugų kitiems operatoriams.

CSC TELECOM: Patikslino, kad turi statistiką, kurioje yra užfiksuoti skambučiai iš užsienio operatorių tinklų, kurie perduodami OMNITEL tinklu į jų tinklą.

NTT: Pastebėjo, kad šis klausimas yra susijęs su duomenų rinkimo laikotarpiu, nes tokia statistika yra surinkta dabartiniu metu. Išskyrė, kad šiuo metu skambučiai iš užsienio operatorių yra perduodami ir operatoriaus TELE2 tinklu.

RRT: Pasitiksino, ar skambučiai iš užsienio operatorių tinklų Lietuvos operatorių OMNITEL ir TELE2 tinklais buvo persiunčiami šiuo metu ar tiriamuoju laikotarpiu.

NTT: Patikslino, kad skambučiai buvo persiunčiami tiriamuoju laikotarpiu. Todėl iškilo klausimas ar Tranzito paslaugų rinkos tyrimo išvados bus daromos šiuo metu ar atsižvelgiant tik į tiriamąjį laikotarpį.

RRT: Paaiškino, kad jei minėti du operatoriai būtų laikomi tranzito paslaugų teikėjais, tuomet Tranzito paslaugų rinkoje būtų daugiau veiklą vykdančių operatorių. Patikslino, kad kuo daugiau Tranzito paslaugų rinkoje yra dalyvių, tuo daugiau dalyvių dalinasi atitinkamą rinką ir tuo mažesnės yra tranzito paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys. Tai būtų tik dar svaresnis įrodymas, kad Tranzito paslaugų rinkoje vystosi efektyvi konkurencija ir nėra būtinas *ex ante* reguliavimas. Nurodė, kad RRT turimoje informacijoje OMNITEL ir TELE2 nevykdė tranzito paslaugų teikimo veiklos.

NTT: Pastebėjo, kad nesant OMNITEL atstovo nėra galimybės išsiaiškinti ar jie tokias paslaugas teikia.

RRT: Paklausė, ar didelis skambučių srautas iš užsienio operatorių tinklų persiunčiamas operatorių OMNITEL ir TELE2 tinklais.

CSC: Nurodė, kad toks skambučių srautas sudarytų 20-30 proc. viso gaunamo skambučių srauto. Tokia statistika yra vedama ir matoma, nes toks skambučių srautas atskira eilute pateikiamas sąskaitose.

NTT: Pažymėjo, kad didžiausias skambučių srautas iš užsienio operatorių tinklų yra persiunčiamas TEO tinklu. Tačiau keliant klausimą dėl Tranzito paslaugų rinkos reguliavimo svarbiausia yra galutiniams fiksuotojo telefono ryšio paslaugų gavėjams užtikrinti visų užsienio operatorių tinkluose inicijuotų, skambučių gavimą, o ne dalies iš jų gavimą. Patikslino, kad duomenys, kuriais vadovaujantis atliekamas Tranzito paslaugų rinkos tyrimas, yra pasenę, nes šiuo metu situacija rinkoje yra ženkliai pasikeitusi.

4. Trečios pastabos aptarimas (aukšti įėjimo į Tranzito paslaugų rinką barjerai)

RRT: *CSC TELECOM* nurodė, kad įėjimo į Tranzito paslaugų rinką barjerai yra aukšti ir rinkoje nesivysto efektyvi konkurencija. *RRT* informavo, kad viešajai konsultacijai pateiktuose dokumentuose yra pateiktas Tranzito paslaugų rinkos trijų kriterijų testo įvertinimas, siekiant

įvertinti ar rinkoje būtinas *ex ante* reguliavimas. Nurodė, kad atliekant trijų kriterijų testą buvo vertinami du kriterijai: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje; ar rinka pasižymi tokiais charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje. Patikslino, kad atliekant Tranzito paslaugų rinkos tyrimą nė vienas iš nurodytų dviejų kriterijų nebuvo tenkinamas. Paaiškino, kad atliekant trijų kriterijų testą įrodžius, kad vienas iš kriterijų yra netenkinamas, nagrinėjama rinka neturėtų būti įvardyta kaip tokia, kuriai galima taikyti *ex ante* reguliavimą. Nurodė, kad Tranzito paslaugų rinkoje pirmasis ir antrasis trijų kriterijų testo kriterijai nebuvo tenkinami. Atsižvelgiant į tai, Tranzito paslaugų rinkai negali būti taikomas *ex ante* reguliavimas.

5. Ketvirtos pastabos aptarimas (TEO reguliavimas teikiant tranzito paslaugas)

RRT: Nurodė, kad CSC TELECOM operatorius pasiūlė palikti ūkio subjektui TEO Tranzito paslaugų rinkoje galiojančius įpareigojimus. Naujai pradedančiam veiklą operatoriui, turint ribotus finansinius ir personalo išteklius, pakanka savo tinklą sujungti su operatoriaus TEO tinklu ir tokiu būdu užsitikrinti savo tinkle inicijuotų skambučių perdavimą juos užbaigti Lietuvos ir užsienio operatorių tinkluose, ir kitų operatorių tinkluose inicijuotų skambučių perdavimą juos užbaigti savo tinkle. Atsižvelgiant į tai, ūkio subjektui TEO panaikinus Tranzito paslaugų rinkoje galiojančius įpareigojimus, jis gali siekti: išsaugoti užimamą padėtį rinkoje; gauti didesnes pajamas iš alternatyviųjų operatorių, padidinant jiems teikiamų tranzito paslaugų kainą; nutraukti tranzito paslaugų teikimą. Tokie TEO veiksmai keltų grėsmę naujiems operatoriams pradėti veiklą teikiant viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugas. *RRT* patikslino, kad tranzito paslaugas galima pakeisti tiesioginiu tinklų sujungimu su kitais operatoriais. Nurodė, kad TEO užimamos Tranzito paslaugų rinkų dalys mažėja, todėl TEO neturi didelės įtakos šioje rinkoje. Paaiškino, kad šiuo metu operatoriai tranzito paslaugas gali gauti iš 12 tranzito paslaugų teikėjų bei didžioji dalis operatorių turi tiesioginius tinklus sujungimus su kitais Lietuvos ar užsienio operatoriais. Nurodė, kad atsižvelgiant į turimą informaciją, *RRT* nuomone, Tranzito paslaugų rinkoje vystosi efektyvi konkurencija. Patikslino, kad atliekant tyrimą buvo išskirtos keturios Tranzito paslaugų rinkos: Tranzito paslaugų, kai skambutis inicijuojamas vieno Lietuvos operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, perduodamas per viešojo ryšių tinklo, teikiamo fiksuotoje vietoje stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų, teikiamų fiksuotoje vietoje, sujungimas, ir užbaigiamas kito Lietuvos operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, teikiamų viešuoju ryšių tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinka (toliau – I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka), kurioje TEO užimama rinkos dalis sumažėjo nuo 57,74 proc. 2007 m. iki 38,22 proc. 2013 m. I pusm.; Tranzito paslaugų, kai tarptautinis skambutis inicijuojamas Lietuvos operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, perduodamas per viešojo ryšių tinklo, teikiamo fiksuotoje vietoje stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų, teikiamų fiksuotoje vietoje, sujungimas, ir užbaigiamas užsienio operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, teikiamų viešuoju ryšių tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinka (toliau – II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka), kurioje TEO užimama rinkos dalis sumažėjo nuo 81,04 proc. 2007 m. iki 57,46 proc. 2013 m. I pusm.; Tranzito paslaugų, kai tarptautinis skambutis inicijuojamas užsienio operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, perduodamas per viešojo ryšių tinklo, teikiamo fiksuotoje vietoje stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų, teikiamų fiksuotoje vietoje, sujungimas, ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiame fiksuotoje vietoje, teikiamų viešuoju ryšių tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinka (toliau – III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka), kurioje TEO užimama rinkos dalis sumažėjo nuo 71,63 proc. 2007 m. iki 20,75 proc. 2013 m. I pusm.; Tranzito paslaugų, kai tarptautinis skambutis, inicijuojamas vieno užsienio operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje,

perduodamas per viešojo ryšių tinklo, teikiamo fiksuotoje vietoje stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas viešųjų ryšių tinklų, teikiamų fiksuotoje vietoje, sujungimas, ir užbaigiamas kito užsienio operatoriaus viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, esančiame ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, teikiamų viešuoju ryšių tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinka, kurioje TEO užimama rinkos dalis sumažėjo nuo 87,14 proc. 2007 m. iki 56,35 proc. 2013 m. I pusm.

NTT: Pastebėjo, kad 2013 m. I ketv., kai buvo kitokie skambučių užbaigimo paslaugų tarifai (buvo skirstomi į piko laiku ir ne piko laiku) tuomet Tranzito paslaugų rinkoje buvo daug žaidėjų. Rinkos dalyviai turėjo didesnius skambučių srautus. Pasikeitus skambučių užbaigimo paslaugų tarifams, dalies tranzito paslaugų teikėjų persiunčiamų skambučių srautas sumažėjo. Atsižvelgiant į tai, tranzito paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys turėjo pasikeisti. Patikslino, kad naujas arba esamas Tranzito paslaugų rinkos dalyvis gali susidurti su problema, kai užsienio operatorių tinkluose inicijuoti skambučiai, siunčiami per TEO tinklą, gali jų nepasiekti. Nurodė, kad tam tikru metu skambučiai TEO tinkle buvo blokuojami ir nepersiunčiami užbaigti į Lietuvos operatorių tinklus. Todėl tik dėl Tranzito paslaugų rinkos reguliavimo buvo pasiekta, kad nurodyta problema buvo išspręsta. Iškėlė klausimą, ar RRT konsultavosi su TEO dėl tolimesnio skambučių perdavimo užtikrinimo, panaikinus ūkio subjektui TEO galiojančius Tranzito paslaugų rinkoje įpareigojimus. Pastebėjo, kad NTT turimi klientai jautriai reaguoja į skambučių negavimą. Tokia situacija buvo susidariusi 2005 m. Atsižvelgiant į tai, NTT norėjo gauti užtikrinimą iš RRT ir TEO, kad minėta problema nepasikartos panaikinus Tranzito paslaugų rinkoje galiojančius įpareigojimus. Pasiūlė, kad visi tranzito paslaugų teikėjai turėtų įsipareigoti persiųsti visus skambučius, kurie yra skirti skambučių užbaigimui Lietuvos operatorių tinkluose. Patikslino, kad šiuo metu Tranzito paslaugų rinkoje yra operatorių, kuriems nenaudinga persiųsti skambučius į Lietuvos operatorių tinklus. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad didžioji dalis skambučių srautų, inicijuotų užsienio operatorių tinkluose, persiunčiami per TEO ir judriojo ryšio operatorių tinklus. NTT dar kartą pastebėjo, kad panaikinus *ex ante* reguliavimą Tranzito paslaugų rinkoje, gali kilti minėtų skambučių nepersiųtimo problemų. NTT patikslino, kaip RRT planuoja spręsti minėtą problemą, nes sprendimo būdas ginčų tvarka yra nepriimtinas. Sprendimai ginčų tvarka vyksta ilgai, todėl operatoriui kyla grėsmė netekti dalies savo turimų klientų.

RRT: Nurodė, kad užsienio operatorių tinkluose inicijuotų skambučių perdavimas skambučių užbaigimui Lietuvoje, t. y. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka, nebuvo reguliuojamas. 2006 m. buvo atliktas Tranzito paslaugų rinkos tyrimas ir *ex ante* reguliavimas taikytas I ir II tipų Tranzito paslaugų rinkose. 2005 m. minėtos operatoriaus NTT problemos išsprendė ir RRT daugiau nebuvo gavusi informacijos apie skambučių neperdavimą III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje. Patikslino, kad vienos iš konkurencijos užtikrinimo sąlygų ar priemonių nebūtinai yra tiesioginis reguliavimas. Jeigu 2005 m. kilę ginčai buvo išspręsti ir nepasikartoję, RRT taikant papildomą reguliavimą III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje, situacija toje rinkoje nepasikeistų.

NTT: Pastebėjo, kad minėta skambučių neperdavimo problema kartojasi. Su tokiomis problemomis susiduria Vyriausybinių ryšių centras prie Krašto apsaugos ministerijos.

RRT: Patikslino, kad RRT nėra gavusi informacijos apie NTT minimas problemas su kuriomis susiduria Vyriausybinių ryšių centras prie Krašto apsaugos ministerijos.

NTT: Nurodė, kad skambučių nepersiųtimas nėra susijęs vien tik su TEO, bet ir kitais tranzito paslaugų teikėjais. NTT pastebėjo, kad egzistuoja techninės ir laiko trukmės problemos nustatant ar skambučiai negauti dėl tranzito paslaugų teikėjo kaltės, o tai turi tiesioginę įtaką galutiniams vartotojams, kurių nepasiekia reikiami skambučiai. Todėl svarbu nurodyti rinkoje kylančias problemas, kad jos nepasikartotų ateityje. Šiuo metu Tranzito paslaugų rinkoje egzistuoja tokių tranzito paslaugų teikėjų, kurie dėl įvairių priežasčių (techninių problemų, savanaudiškų paskatų ir kt.) neperduoda skambučių užbaigimui Lietuvos operatorių tinkluose. Taip pat situaciją Tranzito paslaugų rinkoje blogina atsirandantys nauji padidinto tarifo tranzito paslaugų teikėjai, kurie verčia kitus operatorius jų saugotis.

RRT: Pastebėjo, kad NTT minimos problemos nėra sprendžiamos *ex ante* reguliavimu. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nėra reguliuojama nuo 2006 m. iki dabar. Atliktas Tranzito paslaugų rinkos tyrimas rodo, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalys nepagrindžia *ex ante* reguliavimo. Patikslino, kad TEO III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje neužima didelės rinkos dalies ir yra kitų alternatyvų gauti užsienio operatorių tinkluose inicijuotus skambučius. Atsižvelgiant į tai, nėra būtinybės minėtoje rinkoje taikyti *ex ante* reguliavimą. Pirmiausia skambučių neperdavimo problemas turėtų spręsti operatoriai, kadangi problema gali būti ne dėl tranzito paslaugų teikėjo nenoro persiųsti skambučius, bet ir dėl techninių problemų inicijuojant skambučius. Minėtos problemos nėra susijusios su prieigos nesuteikimu ar per didele tranzito paslaugų kaina.

NTT: Pastebėjo, kad operatoriaus CSC TELECOM pateiktose pastabose yra nurodyta, kad naujam fiksuotojo ar judriojo ryšio operatoriui, siekiant gauti visas reikiamas tranzito paslaugas, pakanka savo tinklą sujungti su TEO tinklu. Pasitiksino, ar RRT mato realią alternatyvą TEO teikiamoms tranzito paslaugoms, nes tranzito paslaugos turėtų būti suteikiamos tokios pat, kokios tranzito paslaugų teikėjo yra teikiamos sau. Teikiant tranzito paslaugas egzistuoja skirtingi maršrutizavimo keliai. Todėl savo galutiniams vartotojams tranzito paslaugų teikėjas gali pasirinkti vienokius skambučio perdavimo maršruto kelius, o parduodant atskirai tranzito paslaugas gali naudoti kitus maršruto kelius. Operatorių, kurie tranzito paslaugas tokiais pat maršruto keliais teiktų sau ir kitiems tranzito paslaugų gavėjams, be TEO, šiuo metu Lietuvos Tranzito paslaugų rinkoje daugiau nėra. Tačiau TEO taip pat ne visada kitiems operatoriams siųsdavo skambučių srautą tokiais pat maršruto keliais kaip sau. Todėl Tranzito paslaugų rinkoje panaikinus reguliavimą nėra galimybės naujiems fiksuotojo ir judriojo ryšio operatoriams pradėti teikti viešąsias fiksuotojo ir judriojo telefono ryšio paslaugas.

RRT: Paaiškino, kad ir neatsiradus naujų tranzito paslaugų teikėjų rinkoje, joje gali egzistuoti efektyvi konkurencija. Esant struktūrinėms kliūtims patekti į Tranzito paslaugų rinką, joje veikiantys paslaugų teikėjai gali konkuruoti vieni su kitais, o dėl vykstančios konkurencijos gali kisti paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys.

NTT: Nurodė, kad maži ūkio subjektai negalėtų įeiti į Tranzito paslaugų rinką. Į Tranzito paslaugų rinką patekti galėtų tik didesnio rinkos dalyvio dukterinė įmonė. Tranzito paslaugų kokybė negali būti užtikrinama, kad ir renkantis iš 1000 tranzito paslaugų teikėjų, nes nėra apibrėžtos šių paslaugų kokybės sąlygos. Kokybę gali stengtis užtikrinti tik pats tranzito paslaugų teikėjas, tačiau egzistuoja dideli įėjimo į Tranzito paslaugų rinką kaštai.

TEO: Patikslino, kad operatorių įsitikinimai nėra niekuo pagrįsti. TEO neturi jokių interesų techniškai blokuoti skambučius. Jeigu skambutis iš užsienio operatorių tinklų nepasiekia Lietuvos operatorių vartotojų, tuomet registruojamos problemos (angl. *trouble ticket*), o tai sukelia nepatogumų toliau dirbant su užsienio operatoriais. Todėl TEO neturi jokio intereso turėti dirbtinų kliūčių. Nurodė, kad tranzito paslaugos bus teikiamos toliau ir TEO neturi jokių planų nutraukti šių paslaugų teikimą.

NTT: Nurodė, kad kol skambutis ateina iki TEO tinklo visas darbas jau būna atliktas. Skambutis persiunčiamas per 5-6 operatorius kol pasiekia TEO tinklą, todėl mažai tikėtina, kad minėta problema įvyks. Atsižvelgiant į tai, TEO tikrai turėtų būti blogai dėl nepersiųstų skambučių. Tačiau tą techniškai įrodyti yra labai sudėtinga, pavyzdžiui, NTT registruotų TEO skambutį ir nebūtų tikras ar skambutis pasiekė TEO tinklą ar ne. Todėl gavus standartinį atsakymą, kad gedimą registruoja skambinančioji pusė, skambutį inicijuojantis operatorius per visus perdavimo grandinėje egzistuojančius operatorius gedimo neužregistruos. 2005 m. NTT turėjo informacijos, kad TEO blokuoja iš užsienio persiunčiamus skambučius užbaigimui Lietuvos operatorių tinkluose. Atsižvelgiant į tai, NTT nurodė, kad nori įsitikinti TEO siekiu užtikrinti užsienio operatorių tinkluose inicijuotų skambučių perdavimą užbaigimui Lietuvos operatorių tinkluose. Pasiūlė pagalvoti kaip padaryti, kad tranzito paslaugų teikėjai, daugeliu atveju tranzito paslaugas teikiantys tik kaip perpardavimo paslaugą, užtikrintų reikiamus šiai paslaugai teikti kokybės kriterijus. Su

skambučių neperdavimu susiduria visi operatoriai, todėl šios problemos išsprendimas būtų aktualus visiems operatoriams, siekiant turėti patenkintus klientus.

CSC TELECOM: Patikslino, kad yra negeografinių trumpųjų numerių, kurie gali būti tranzitinis atvejis. Todėl TEO turėtų būti reguliuojamas ir nustatoma aiški tranzito paslaugų kaina.

RRT: Paaiškino, kad įvertinus pastabas, Tranzito paslaugų rinkoje negali būti taikomas *ex ante* reguliavimas. Šioje rinkoje galėtų būti taikomas *ex post* reguliavimas, operatorių susitarimai, ginčų sprendimai arba iškilus specifiniams klausimams taikomos laikinosios priemonės, po kurių sektų naujas Tranzito paslaugų rinkos tyrimas ir *ex ante* reguliavimas. Nurodė, kad dabartinis Tranzito paslaugų rinkos tyrimas ir turimi statistiniai duomenys rodo rinkoje egzistuojančią efektyvią konkurenciją. Atsižvelgiant į tai, Tranzito paslaugų rinkoje siūloma panaikinti ūkio subjektui TEO galiojančius įpareigojimus.

6. Penktos pastabos aptarimas (Nevertel veikla ir su juo susiję ūkio subjektai)

RRT: Informavo, kad *CSC TELECOM* pasiūlė išnagrinėti Nevertel veiklą, nes ūkio subjektas gali būti susijęs su TEO. Operatorius taip pat pasiūlė išanalizuoti ir įvertinti su Nevertel susijusius juridinius asmenis. Atliekant Tranzito paslaugų rinkos tyrimą, Nevertel nurodė, kad neturi su įmone susijusių juridinių asmenų. Atsižvelgiant į rinkos tyrimo metu surinktą informaciją, Nevertel ir TEO nėra susiję juridiniai asmenys. *RRT* paprašė TEO patikslinti šį *CSC TELECOM* pateiktą pasiūlymą.

TEO: Patikslino, kad Nevertel nėra su TEO susijęs ūkio subjektas.

7. Šeštos pastabos aptarimas (didelės tranzito paslaugų kainos)

RRT: Informavo, kad buvo pateiktas pasiūlymas atkreipti dėmesį į išlikusias dideles tranzito paslaugų kainas, palyginti su skambučių užbaigimo paslaugų kainomis, kurios ženkliai sumažėjo. Operatoriaus nuomone, atsižvelgiant į tranzito paslaugų kainas, Tranzito paslaugų rinkoje nesivysto efektyvi konkurencija. *RRT* nurodė, kad Tranzito paslaugų rinkoje atlikus trijų kriterijų testą kaip vienas iš veiksnių buvo vertinamas kainų pokytis. I, II, III tipų Tranzito paslaugų rinkose buvo įvertinti operatorių teikiamų tranzito paslaugų kainų pokyčiai. 2007 m. – 2013 m. I pusm. laikotarpiu šiose rinkose buvo pastebima kainų mažėjimo tendencija. Patikslino, kad ne tik dėl naujai atsirandančių ūkio subjektų, bet ir kainų mažėjimo Tranzito paslaugų rinkoje vystosi efektyvi konkurencija. Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo ūkio subjektui TEO nustatyti įpareigojimus ir taikyti *ex ante* reguliavimą.

CSC TELECOM: Patikslino, kad tranzito paslaugų kaina, palyginti su skambučių užbaigimo paslaugų kaina, yra aukšta ir per praėjusių 2 metų laikotarpį nepasikeitė.

RRT: Paaiškino, kad *RRT* nustatyta tranzito paslaugų kaina gali veikti kaip ribojantis veiksnys arba kainų lubos, apie kurią koncentruojasi visų rinkos dalyvių siūlomų tranzito paslaugų kaina. Nustojus reguliuoti tranzito paslaugų kainą atsirastų didesnė konkurencija ir tai galėtų lemti kainos sumažėjimą. Patikslino, kad reguliavimas gali sukelti kainų mažėjimo barjerą, nes I (nacionalinio) tipo Tranzito paslaugų rinkoje yra nemažai rinkos dalyvių (*CSC TELECOM*, *MEDIAFON* ir kt.) ir skambučių srautą galima siųsti ne tik per TEO tinklą. Pastebėjo, kad nereguliuojant tranzito paslaugos kainos kiekvienas operatorius gali pasiūlyti mažesnę kainą ir siųsti skambučių srautą per savo tinklą.

NTT: Nurodė, kad skambučių užbaigimo paslaugų kaina nėra konkurencijos pasekmė.

RRT: Patikslino, kad kalbama apie tranzito paslaugų kainą.

NTT: Paaiškino, kad visa tai yra susiję su tranzito kiekiu. Tai nereiškia, kad du parametrai negali būti siejami tarpusavyje. Tranzito paslaugų atkainis gali būti konkurencijos pasekmė, bet ne persiunčiamų skambučių srautas, kurį lemia reguliavimas. Nurodė, kad *RRT* vieną veiksnį reguliuoja, o kito ne, ir palieka konkurencijai išspręsti šį klausimą.

RRT: Pasitiksline, ar norima pasakyti, kad tranzito paslaugų teikėjai nekonkuruoja savo maržomis dėl tranzito paslaugų.

NTT: Paaiškino, kad tranzito paslaugų teikėjai tikrai konkuruoja, bet ne tokiu pačiu lygiu. Vienas dalykas yra sureguliuotas, kuris lemia Tranzito paslaugų rinką, o kitas yra nereguliuotas.

RRT: Pasitiksline, kas yra nereguliuota Tranzito paslaugų rinkoje.

NTT: Nurodė, kad nereguliuotos maržos.

RRT: Pasiteiravo, ar tranzito paslaugos kaina ir marža nėra vienas ir tas pats.

NTT: Nurodė, kad tranzito paslaugų kaina susideda iš skambučių užbaigimo ir tranzito paslaugų kainų.

RRT: Paaiškino, kad TEO atžvilgiu buvo reguliuojama kaina arba kitaip marža, kurią TEO galėjo pasiimti už skambučio persiuntimą iš vieno tinklo į kitą. Nurodė, kad marža buvo reguliuojama nuo 2006 m. ir dabar ją siūloma nereguliuoti. Todėl RRT nemato priežasčių, trukdančių atsirasti minėtos maržos mažėjimui.

NTT: Pasitiksline, kodėl turėtų neatsirasti priežasčių lemiančių maržos didėjimą.

RRT: Nurodė, kad didėjant maržai, Tranzito paslaugų rinkoje esant keliems operatoriams, galima būtų įtarti kartelinį susitarimą.

NTT: Informavo, kad RRT niekada nesakė kokia turėtų būti tranzito paslaugų kaina. RRT buvo nurodžiusi aukščiausių kainų ribą. Atsižvelgiant į tai, jeigu rinkoje nebuvo siūloma mažesnių tranzito paslaugų kainų, tai Tranzito paslaugų rinkoje nebuvo efektyvios konkurencijos.

RRT: Paaiškino, kad toks kainos nustatymas, kaip ir minėta, gali veikti kaip kainų lubos apie kurias visi rinkos dalyviai koncentruojasi nurodydami tranzito paslaugų kainas. Ūkio subjektui TEO buvo nustatytos kainų lubos, todėl TEO neturėjo ketinimų mažinti tranzito paslaugų kainų, atitinkamai ir kiti ūkio subjektai neturėjo interesų jas mažinti.

NTT: Informavo, kad operatorius gali nustatyti ir kelis kartus didesnę kainą, tačiau tai nieko neparodo. Klausimas yra dėl operatoriaus galimybių surinkti ar gauti skambučių srautą, ką lemia turimas tinklų sujungimų skaičius. Tai susiję su turimos Tranzito paslaugų rinkos dalimi ir dydžiu.

RRT: Informavo, kad atsižvelgiant į pateiktas pastabas, Tranzito paslaugų rinkoje *ex ante* reguliavimas nėra pagrįstas.

8. Septintos pastabos aptarimas (TEO reguliavimas teikiant visų tipų tranzito paslaugas)

RRT: Informavo, kad buvo pasiūlyta TEO pripažinti ūkio subjektu turinčiu didelę įtaką Tranzito paslaugų rinkoje. Paaiškino, kad viešajai konsultacijai pateiktuose dokumentuose yra nurodyta, kad Tranzito paslaugų rinkoje vyksta efektyvi konkurencija ir nėra poreikio joje taikyti *ex ante* reguliavimą. Nurodė, kad operatoriai gali laisvai derėtis dėl paslaugų kainų ir sudaryti tinklų sujungimo sutartis. Jeigu rinkoje atsirastų konkurenciją ribojančių veiksnių, visuomet galima pasinaudoti ginčų sprendimo tvarka arba taikyti laikinąsias priemones.

9. Aštuntos pastabos aptarimas (TEO teikiamų III tipo (tarptautinio) tranzito paslaugų reguliavimas)

RRT: Vienas operatorius nurodė, kad panaikinus įpareigojimus TEO ūkio subjektui gali būti neužtikrinamas III tipo (tarptautinio) tranzito paslaugų teikimas ir dalinai arba visiškai nutraukti šių paslaugų teikimą alternatyviems fiksuotojo telefono ryšio operatoriams. RRT informavo, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nebuvo reguliuojama nuo 2006 m. 2006 m. buvo apibrėžti penki tranzito paslaugų tipai, kurie apėmė dabar nagrinėjamame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtas I ir II tipų Tranzito paslaugas. Paaiškino, kad ūkio subjektui TEO panaikinami galiojantys įpareigojimai I ir II tipų Tranzito paslaugų rinkose. III tipo (tarptautinio) tranzito paslauga apibrėžiama kaip nauja paslauga, kurios teikimui nebuvo taikomi įpareigojimai ir naujuoju Tranzito paslaugų rinkos tyrimu nesiūloma pradėti taikyti *ex ante* reguliavimą. Nurodė, kad

tiriamuoju laikotarpiu III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje paslaugas teikė 10 tranzito paslaugų teikėjų. Galima išskirti, kad 2013 m. I pusr. didžiausią rinkos dalį (28,61 proc.) užėmė MEDIAFON, TEO – 20,75 proc., NTT – 20,61 proc. Atsižvelgiant į išvardintas aplinkybes, III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje nėra konkurenciją ribojančių veiksnių ir nėra poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą.

10. Devintos pastabos aptarimas (Tranzito paslaugų rinkos tyrime naudotų duomenų teisingumas)

RRT: Nurodė, kad vienas operatorius pateikė pastabą dėl Tranzito paslaugų rinkos tyrime vertinamos senos informacijos, t. y. 2007 m. – 2013 m. I pusr. laikotarpio duomenų naudojimo. Patikslino, kad buvo siūloma atkreipti dėmesį į nuo 2013 m. balandžio 1 d. nustatytas vienodas piko ir ne piko laiku skambučių užbaigimo kainas į viešuosius fiksuotojo ir judriojo telefono ryšio tinklus bei įvertinti, kokią įtaką minėtas kainų pasikeitimas turėjo Tranzito paslaugų rinkai. Atsižvelgiant į tai, siūloma nevertinti iki Skambučių užbaigimo rinkose įvykusių esminių reguliavimo pakeitimų surinktų duomenų ir jų pagrindu daryti išvadas. *RRT* patikslino, kad vadovaujantis rinkos tyrimo procedūra yra apibrėžiamas rinkos tiriamasis laikotarpis, kuris apima 2005 m. sausio 1d. – 2013 m. birželio 30 d. laikotarpį. Rinkos tyrimas atliekamas atsižvelgiant į tiriamuoju laikotarpiu surinktą informaciją. Nurodė, kad papildomai išanalizavus *RRT* turimus 2013 m. II pusr. ir 2014 m. I ketv. duomenis, Tranzito paslaugų rinkoje neįvyko reikšmingi pokyčiai susiję su alternatyviųjų tranzito paslaugų teikėjų persiunčiamo skambučių srauto ar pajamų mažėjimu, t. y. peržvelgus turimus statistinius duomenis, pastebimas užimamų rinkos dalių persiskirstymas tarp esamų tranzito paslaugų teikėjų, o TEO užimamos rinkos dalys nepadidėjo.

11. Kiti klausimai

NTT: Pasitiksino, kas sprendžia kada pradedamas vykdyti Tranzito paslaugų rinkos tyrimas.

RRT: Paaiškino, kad tai nusprendžia *RRT*, nes pagal Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymą rinkos tyrimas turi būti atliekamas kas trejus metus. Vertinant visą laikotarpį nuo 2005 m. iki dabar, antrasis Tranzito paslaugų rinkos tyrimas turėjo būti atliktas 2009-2010 m., o trečiasis dabartiniu metu.

NTT: Pasitiksino, ar po trejų metų galima priminti, kad *RRT* atliktų naują Tranzito paslaugų rinkos tyrimą.

RRT: Nurodė, kad operatoriai gali priminti apie rinkos tyrimo atlikimą. Tačiau ar tyrimas bus atliekamas spręs *RRT*.

NTT: Pasitiksino, ar rinkoje įvykus esminiams pokyčiams gali būti inicijuojamas rinkos tyrimas.

RRT: Paaiškino, kad gavus prašymą pradėti rinkos tyrimą, jis bus vertinamas. Patikslino, kad rinkos tyrimas atliekamas vadovaujantis tam tikromis procedūromis ir taisyklėmis, t. y. norint rinkoje pradėti taikyti *ex ante* reguliavimą, visų pirma reikia atlikti trijų kriterijų testą, kas ir buvo atlikta aptartame Tranzito paslaugų rinkos tyrime.

NTT: Paprašė patikslinti, kokie trys kriterijai yra vertinami atliekant Tranzito paslaugų rinkos tyrimą.

RRT: Nurodė, kad trijų kriterijų testą sudaro: įėjimo į rinką barjerai; kliūtys, kurios trukdo vystytis efektyviai konkurencijai rinkoje, jeigu egzistuoja įėjimo į rinką barjerai; bendrosios konkurencijos teisės pakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje.

NTT: Pasitiksino, ar teisiniai ginčai ir precedentai yra įtraukiami į trijų kriterijų testą.

RRT: Nurodė, kad teisiniai ginčai ir precedentai būtų kaip pavyzdys aukštų įėjimo į rinką barjerų arba rinkos charakteristikos trukdančios efektyvios konkurencijos vystymuisi. Patikslino, kad teisiniai ginčai būtų priskiriami prie antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus.

MEDIAFON: Paklausė nuo kada aptariamas Tranzito paslaugų rinkos tyrimo projektas įsigalios.

RRT: Nurodė, kad po Tranzito paslaugų rinkos tyrimo rezultatų viešojo aptarimo dokumentų projektai bus teikiami Europos Komisijai (toliau – EK). Tai padaryti planuojama 2014 m. birželio 30 d. – liepos 4 d. laikotarpiu. EK išvados dėl rinkos tyrimo projekto pateikti turi 1 mėnesį. Informavo, kad 2014 m. rugpjūčio mėn. pradžioje numatoma gauti EK išvadas dėl Tranzito paslaugų rinkos tyrimo rezultatų. EK neturint rimtų abejonių dėl Tranzito paslaugų rinkos tyrimo projekto, projektas turėtų įsigalioti 2014 m. rugpjūčio mėn. viduryje.

12. Pastabų aptarimo apibendrinimas

RRT: Padėkojo susirinkusiems dalyviams už išsakytas nuomones ir paminėjo, kad galutiniai Tranzito paslaugų rinkos tyrimo rezultatai bus pateikti ūkio subjektui TEO ir RRT spaudos pranešime.

Viešojo aptarimo pirmininkas

Audrius Šniepis

Viešojo aptarimo sekretorė

Rita Liukaitytė